

Foti Péter – Az érzelmi és értelmi nevelés és oktatás ellentmondásai

november 9, 2013

A gyerekek neveléséről és oktatásáról számtalan cikk, könyv jelenik meg. Jó részük meglehetősen lapos olvasmány, mert nem veszi figyelembe azt a tényt, hogy az oktatás, nevelés egy komplex folyamat, és nem tisztázza azt a kérdést, hogy milyen értékeket szeretne a mai felnőtt generáció átörökíteni. A tanárok legnagyobb része is úgy látja, hogy feladatuk csupán az, hogy a gyerekeknek praktikus ismereteket adjanak át, hogy azok ezzel felszerelve megbirkózhassanak az élet problémáival.

Ez a szemlélet bukkant fel egy beszélgetésben, amelyet Mario Montessori és A. S. Neill folytatott az amerikai Redbook magazin lapjain 1964-ben. Mario Montessori elmondta, hogy anyja a világhíres pedagógus micsoda eredményeket ért el a kis gyerekek írás és olvasás tanításába, és elmesélte azt is, hogy a gyerekek írástudatlan szülei is eljöttek Montessorinhoz, azzal a kérdéssel, hogy ők is meg szeretnének tanulni írni olvasni. Érthető, hogy Montessori büszke volt erre, és meg volt lepődve, amikor Neill az elmondottak hallatán kifakadt:

Amikor az oktatásról beszélsz, akkor az elemi ismereteket érted, a három R-t (Reading, wRiting, aRithmetic) a tudományokat, én viszont az élet dinamikájára gondolok, arra hogy hogyan akadályozzuk meg a gyereket abban, hogy a Gestapó tagja legyen, hogy gyűlölje a színészeket, és hasonlók. A világ betegsége. Engem az érdekel, hogy mit kell tennünk annak érdekében, hogy ne gyűlöljenek, hogy ne legyenek életellenesek.

A kérdés, amit Neill felvet, nagyon fontos. Az igaz ugyan,

hogy a feladat, amit a felnőttekre ró, nem csupán az otthon, nem csupán az iskola feladata, de a kérdés elsődleges fontosságát senki nem tagadja.

A szokásos válasz erre a dilemmára az, hogy nagyszerű tanárookra van szükség, akik képesek összeegyeztetni a két feladatot, a Neill által követelt szellemit, és az iskola által általában nyújtott praktikusot.

A kérdés persze megmarad: összeegyeztethető-e ez a kettő? Mi van, ha konfliktusba kerülnek? Az iskolába, ahova fiam járt 6 és 10 éves kora között egy ideig függött egy idézet a Dalai Lámától, aki azt mondta – más szavakkal – , hogy ha a két funkció ellentétbe kerül, akkor a Neill által fontosnak tartott kérdéseknek kell prioritást adni. Egyetértek, bár nem tudom, hogy hogyan is érzékelhető a konfliktus, és mit is jelentene a Neill-i feladat. Mai szemmel úgy látom, hogy az érzelmi és értelmi fejlődés szinte mindig ellentmondásban van egymással. A tradicionális iskolákban az érzelmi fejlődést valójában elhanyagolják, másodlagosnak tekintik, vagy elintézhetőnek tartják verbális felvilágosítással, kioktatással.

Neill maga azért hozta létre, a szokásostól nagyon eltérő iskoláját, majd 90 évvel ezelőtt, mert komolyan vette ezt a konfliktust és az iskolát úgy rendezte be, ahogy véleménye szerint az a gyerekek emocionális fejlődését úgy alakította, hogy azok ne váljanak gyűlölködővé, hogy segítsenek a beteg világ gyógyításában.

Van, aki mindazért azt gondolja, hogy Summerhill nem is annyira egy oktatási projekt, hanem sokkal inkább egy kommuna. Ez a nézet persze nem veszi figyelembe azt, hogy Summerhillben vannak tanárok, és vannak tanórák is, még ha ezek a gyerekeknek nem is kötelezők.

Neill a beszélgetésben erősen kritizálta korának (és adjunk igazat neki mai iskolákat) ugyanúgy érintő tényét, hogy azok csupán tényeket halmoznak tényekre, ami egyik fülön be, a másikon kimegy, és nem vállnak a Neill-i értelemben vett jó

emberekké sem.

Neill megoldása abban is más, mint a szokásos, mert Neill nem hitt hogy az iskola a maga kényszereivel valami olyasmit tud kihúzni a gyerekből, amire az iskolai kényszerek nélkül ne lenne képes:

„Annyi minden van, amit érdemes tudni. Én úgy találtam, hogy a legfontosabb, hogy a gyerekek kövessék azt, amire képesek.”